

А. К. Терещенко

Кос-Анатольський Анатолій Йосипович

КОС-АНАТОЛЬСЬКИЙ Анатолій Йосипович (справж. – Кос; 01. 12. 1909, м. Коломия, нині Івано-Фр. обл. – 30. 11. 1983, Львів) – композитор, педагог, піаніст, музикознавець, музично-громадський діяч. Професор (1973). Народний артист УРСР (1969). Сталінська премія (1951). Державна премія України ім. Т. Шевченка (1980). Депутат ВР СРСР (1970, 1978). Закінчив юридичний факультет Львівського університету (1931), філію Вищого музичного інституту в Станіславі (нині Івано-Франківськ, 1927), Вищий музичний інститут (1929), Консерваторію (1934, кл. фортепіано *Т. Шухевича*, теорії музики – [С. Лобачевської](#); обидва – Львів). 1934–37 вивчав композицію в [С. Барбаґа](#). 1935–37 – викладач Стрийської філії Львівської консерваторії, 1940–44 – Львівського музичного училища, 1944–52 – Львівської спец. музичної школи. Від 1952 – у Львівській консерваторії: від 1954 – доцент кафедри теорії і композиції, від 1973 – професор кафедри композиції. Був головою правління Львівської організації СКУ (1952–83). У 1950–70-х рр. очолював культ.-мистецький процес у Зх. Україні. Поряд із педагогічною діяльністю провадив активну культ.-освітню роботу, організовував авторські концерти композиторів, гастрольне турне провідних колективів і солістів, сприяв створенню нових колективів, поповнював репертуар концертуючих музикантів власними, спеціально написаними для них творами, читав лекції, друкував наук. розвідки й статті в періодиці, опікувався пам'ятками культури.

У співпраці з капелою «Трембіта», тріо сестер Байко, піаністами О. Криштальським, М. Крушельницькою, скрипалькою О. Деркач, арфістками К. Ерделі, В. Полтаревою, диригентами Я. Воцаком, І. Лацаничем, П. Муравським, балетмейстером М. Трегубовим, співаками П. Кармалюком, В. Кобржицьким, Н. Шевченко та ін. митцями Львівщини К.-А. написав найкращі вокал., хор., інструм. та сценічні твори. К.-А. не лише володів вродженим відчуттям поет. слова, а й сам був поетом. Поряд із творами на сл. Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, сучас. поетів – Р. Братуня, Д. Павличка, І. Кутеня, П. Воронька та ін. значне місце у його твор. спадщині посіли пісні, романси, хори на власні тексти. Сильова прикметність творчості композитора закорінена в нац. джерелах: нар. пісні, твори галиц. композиторів (І. Воробкевич, М. Вербицький, В. Матюк, О.

Нижанківський, Д. Січинський та ін.). Водночас у ній наявні ознаки поширеної на польс. і австр. теренах салонно-розважал. музики, а також естетики естрад. жанру, джазу, франц. шансону, популяр. кіномузики (М. Легран, І. Дунаєвський, М. Таривердієв, А. Петров та ін.). В умовах властивого для того часу академічного мовно-стильового канону творчість К.-А., зокрема вокальну та інструментальну, характеризують проникливий ліризм, зворушлива, майже інтимна інтонація, чудовий мелодизм, романтичні забарвлення. В його оригінальних хорових творах, зокрема обробках народних пісень, авторська інтонація органічно поєднана із стилістикою першоджерела. Твори К.-А. записано на грамплатівки. Серед учнів – *Б. Шиптур, В. Стегайлов*. Творчості й пам'яті композитора присвяч. організов. [О. Козаренком](#) щорічний Міжнародний музичний фестиваль класичної музики ім. К.-А. (Коломия, від 1987). Автор кн. «С. Людкевич. Життя і творчість» (К., 1951), ст. «Спогади про С. Крушельницьку» // «Славетна співачка: Спогади і статті», Л., 1956.

Основні твори

опера «Назустріч сонцю» (лібрето Р. Братуня, 1957; 2-а ред. – «Заграва», 1959); балети – «Хустка Довбуша» (лібрето П. Ковинєва, 1950), «Сойчине крило» (за І. Франком, 1956), «Орися» (1964; 2-а ред. – 1967; обидва – лібрето О. Гериновича); оперета «Весняні грози» (лібрето Є. Кравченка, 1960); вокал.-симф. – кантати «Давно те минуло» (сл. Т. Шевченка, 1961), «Безсмертний заповіт» (сл. власні, 1963), ораторія «Від Ніаґари до Дніпра» (1969), поема «Львівська легенда» (1970; обидві – сл. Р. Братуня); для симф. оркестру – сюїти з власних балетів (1950–64), концертна увертюра «Гаудеамус» (1961), Поема (1966); для фортепіано з оркестром – 2 концерти (1955, 1962); для арфи з оркестром – Концерт (1954); для скрипки з оркестром – рапсодія «На верховині» (1982); для скрипки – «Закарпатська рапсодія» (1952), Поема (1962); для фортепіано – «Гомін Верховини» (1954), 12 прелюдій (1955), «Гуцульська токата» (1958), Скерцо (1959), «Буковинська сюїта» (1982); хори; романси – «Солов'їний романс» (сл. власні, 1954), «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» (сл. І. Франка, 1956), «Ой піду я межі гори» (сл. власні, 1958); пісні – «На горах Карпатах», «Зустріч на стерні» (обидві – сл. П. Воронька, 1949), «Коломия-місто» (1954), «Ой коли б я сокіл» (обидві – сл. власні, 1957), «Гей, браття опришки» (сл. М. Устияновича, 1965); естрадні пісні – «Білі троянди» (сл. Р. Братуня), «Зоряна ніч» (1965); обробки нар. пісень; музика до театр. вистав («На сьомому небі» М. Зарудного; «Ніч на полонині» Олександра Олеся, 1969; «Дами і гусари» А. Фредро, 1976).

Рекомендована література

1. Сусловський О. Митці Львова. Л., 1959;
2. Павлишин С. Співець оновленого краю // РК. 1959, 29 листоп.;
3. Волинський Й. Анатолій Йосипович Кос-Анатольський. К., 1965;
4. Загайкевич М. Співець Прикарпаття // Музика. 1971. № 2;

5. Колодій Я., Полек В. Композитор Кос-Анатольський. К., 1974;
6. Гоян Я. Славичі. К., 1979;
7. Козлов В. Вшанування А. Кос-Анатольського // Музика. 1980. № 1;
8. Терещенко А. А. Кос-Анатольський. К., 1986;
9. Архівна спадщина композитора Анатолія Кос-Анатольського: Каталог рукописів. Л., 1998;
10. Мельник-Гнатишин О. Обробки народних пісень А. Кос-Анатольського // НТЕ. 1999. № 5–6;
11. Козаренко О. Творчість А. Кос-Анатольського в контексті становлення національного музичного стилю // Пит. стилю і форми в музиці. Л., 2001;
12. Конончук В. Танцювальні жанри в творчості А. Кос-Анатольського (фокстрот, румба, твіст, чарльстон) // Молоде музикознавство. Л., 2002. Вип. 7;
13. Ерміль Й. Невідомий А. Кос-Анатольський у виконанні Марії Крушельницької та Богдана Козака // Musika humana. 2003. Число 1;
14. Дубровний Т. Фортепіанна творчість А. Кос-Анатольського в проекції стилю доби. Л., 2007.

Бібліографічний опис:

Кос-Анатольський Анатолій Йосипович / А. К. Терещенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5473>. – Останнє поновлення : 30 листоп. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).